

De ethiek van mededogen

– Tom Davis

Ethiek

Wanneer we de ethiek en de daaraan gekoppelde moraal bekijken, dan moeten we een aantal scenario's in gedachten houden: welvarende industriële staten, staten in ontwikkeling, onderontwikkelde staten, het toneel van oorlog en de wanhopige overlevingspogingen van vluchtelingen. In dergelijke staten en omstandigheden kunnen ethische en morele waarden enorm verschillen, al naargelang de aanvaarde normen binnen de gegeven staat of situatie. Wat aanvaard gedrag kan zijn voor een bepaalde groep, kan totaal onaanvaardbaar zijn voor een andere groep of in een andere situatie.

Tom Davis is voorzitter van de Pan-Afrikaanse Federatie, Zuid-Afrika. Hij hield deze inleiding in 2007 bij het congres van de Europese Federatie van de Theosophical Society in Helsinki.

Afrika

Op slechts een paar uitzonderingen na lijkt er volgens westerse normen in Afrika een inheems gebrek aan mededogen en ethiek te bestaan. Woekerende corruptie, misdaad en de snelle verspreiding van HIV en AIDS zijn voor het grootste gedeelte te wijten aan apathie, als het gaat om moreel gedrag en ethisch handelen. Politici, de politie en het gerecht zijn betrokken bij de georganiseerde misdaad en corruptie op hoog niveau. Fondsen die zijn toegewezen aan projecten van armoedebestrijding worden ontvreemd. De uitbesteding van grote contracten op basis van openbare aanbestedingen, georganiseerd door de staat of de gemeente, lopen volledig uit de hand, miljoenen dollars raken 'zoek' tussen diegenen die verantwoordelijk zijn voor de toewijzing van de contracten en gewetenloze bedrijven die deze contracten binnenhalen. De meeste Afrikaanse leiders en politici lijden aan een ongeneeslijke en chronische kleptomanie. In vele gevallen leidt dit tot onrust, grote armoede, hongersnood en uiteindelijk tot massale volksverhuizingen.

In Zuid-Afrika leven we in een maatschappij waarin een misdaadslachtoffer minder rechten heeft dan de misdadiger; waarin er een ware epidemie heerst van moord, verkrachting, ontvoering, roofmoord en wijdverspreide handel in heroïne, cocaïne en andere gevaarlijke en illegale drugs. De gevangissen herbergen vier maal zoveel gevangenen als het aantal waarvoor ze werden ontworpen. Zelfs op de basisscholen verwerpen de kinderen discipline, zijn ze gewelddadig, leugenachtig en grof.

Miljoenen vluchtelingen stromen Zuid-Afrika binnen vanuit het noorden en kunnen slechts overleven door te stelen van diegenen die bezitten. Kunnen we daarom mededogen voelen voor alle Afrikanen, voor de vluchtelingen die een enorme economische belasting vormen voor de ontvangende staat, voor hen die slachtoffer worden van de misdaden, veroorzaakt door het vluchtelingenprobleem en voor diegenen die uiteindelijk het probleem veroorzaken?

Aan het andere uiteinde van het spectrum

De wereld staat op zijn kop, Amerika is bankroet, China is een economische wereldmacht geworden en Zuidoost Azië is een knooppunt van economische groei geworden met nog eens 3 miljard mensen extra uit een ontwikkelende wereld die worden toegevoegd aan het miljard mensen uit de westerse wereld die allen in een steeds sneller tempo de niet hernieuwbare grondstoffen verbruiken. Miljoenen hectaren wouden worden gerooid en de daarin gelegen natuurlijke woonplaatsen voor dieren vernietigd. Bomen worden sneller gekapt dan nieuwe bomen worden aangeplant, dus hout is een schaarser

wordende grondstof geworden. China koopt zich een weg tot de Afrikaanse concessies in olie en mineralen, ongeïnteresseerd in wat de politici doen met het geld, zolang zij de concessies maar in handen krijgen. China bouwt ook spoorwegen om de grondstoffen zo snel mogelijk weg te halen van de winningslocaties.

Vooraanstaande geologen vertellen ons dat er over zo'n 30 jaar geen fossiele olie, natuurlijk gas en nog erg weinig mineralen in het aardoppervlak over zullen zijn, als de wereldconsumptie in het huidige tempo blijft toenemen. Fossiele olie en aardgas zullen opraken, daarna de edele metalen en mineralen, daarna nog meer mineralen en metalen, tot aan de uitputting van het op dit moment meest voorkomend mineraal namelijk ijzer, over zo'n 40 jaar.

Omwille van het min of meer geschatte moment van uitputting van de fossiele brandstoffen in de wereld en gezien de stijgende prijzen ervan, richten de in ontwikkeling zijnde staten zich op alternatieve energiebronnen, met inbegrip van groene energiebronnen zoals biobrandstoffen, ter aanvulling van de uit olie gewonnen brandstoffen. Deze trend heeft nu reeds haar gevolgen voor de landbouw en de voedselprijzen in de Verenigde Staten. De meeste plastics hebben olie als grondstof, dus deze zullen stelselmatig vervangen worden door metalen en andere natuurlijke substanties. Water en cultiveerbare gronden zullen de kostbaarste grondstoffen worden in de komende jaren, naast het hergebruik van metalen en andere kostbare gemeengoederen. Het merendeel van wat mensen nodig hebben, zal moeten voortkomen uit hetgeen geplant en geoogst kan worden.

Kunnen we dit veranderen? Ja!, maar regeringen zijn niet bereid om de nodige maatregelen door te voeren die aansturen op een gewijzigde levenswijze, op een beperkte consumptie of op een rantsoenering van essentiële grondstoffen; om bedrijven te verplichten om meer duurzame consumptieproducten te produceren die vele jaren meegaan, die gemakkelijk te herstellen en recyclebaar zijn, in het kader van behoud van de planeet. Dit zou een correcte, ethische maatregel zijn, maar wie zou het daarmee eens zijn? De wereld waarin we leven zal dus onherroepelijk binnen de komende 20 tot 30 jaar veranderd zijn. Zij die in de ontwikkelde wereld leven zullen zich het meest moeten aanpassen en diegenen die in de armste gedeelten van de wereld leven, zullen zich het minste moeten aanpassen. Dus waar staan we dan met ethiek en mededogen? Op wie zouden we ons mededogen moeten richten? Op het grote aantal bezitters die uiteindelijk onteigend zullen worden, of op de arme boeren die zich een karig bestaan opbouwen door te leven van wat de aarde hen kan bieden en die al hebben geleerd om te overleven in de komende jaren?

Mededogen

Terugkomend op het onderwerp, de ethiek van mededogen, hebben we gezien dat ethiek en moraal sterk kunnen verschillen al naargelang het door een bepaalde maatschappij of in een bepaalde situatie aanvaarde normenstelsel. Bij mededogen of compassie ligt dit echter anders. Het woord compassie is afkomstig van het Latijn, *com* = met en *pass* = lijden: samen lijden met. Het echte Latijnse woord voor compassie is *misericordia* = compassie, hartsgevoelighed, genade. Het is

een mengeling van twee woorden: *miseria*, of miserie, ellende, ongeluk, zorg, verdriet, en *concordia*, of in overeenstemming, in harmonie, begrip hebbend voor. Compassie in deze betekenis wil zeggen, in harmonie zijn met of sympathiseren met iemand anders, of die nu lijdt of niet. Zijn we in harmonie met anderen of beoordelen we hen alleen maar, alsof WIJ vrij zijn van iedere tekortkoming? Hoed u voor hen die compassie prediken, maar deze zelf niet beoefenen. Heb echter compassie met de zwakheid van hun karakter.

Boeddha leerde dat gehechtheid de oorzaak van lijden is en dat onthechting of vrij zijn van begeerte de uitweg was uit dit lijden.

Christus verzocht ons elkaar lief te hebben – hoe is dat mogelijk als we de ander niet kunnen aanvaarden zoals hij is, zonder hem te veroordelen?

Mohammed had het over het vermijden van afgoderij, want wanneer we dingen verafgoden dan kunnen we ze niet bekijken zoals ze werkelijk zijn. Een beeld van Boeddha is niet Boeddha zelf, noch een boeddha. Ons oordeel van anderen verhindert ons hen te zien zoals ze werkelijk zijn, namelijk een fantastische creatie van de natuurlijke wereld.

Rumi, ook bekend als *Mevlana*, de grote soefi en theosoof uit de 11^e eeuw zei: *'Keer terug! Kom gerust terug, wat je ook bent, niet-moslim, heiden, aanhanger van Zoroaster. Onze Derga is geen plaats van wanhoop, keer terug, zelfs al heb je je gelofte van berouw wel honderd maal gebroken.'* (derga = een klooster voor derwisjen)

Compassie is dus niet mogelijk zonder inzicht, en inzicht kan onmogelijk plaatsvinden zonder compassie: beiden zijn intrinsiek met elkaar verbonden en

wederzijds van elkaar afhankelijk. Meditatie of contemplatie is waardevol om het bewustzijn uit te breiden, om zo complexe dingen te bevatten en ze als een geheel te beschouwen en dus een groot medevoelen voor deze planeet te hebben met haar voornamelijk onbewuste bewoners die zijn verstoken van ethiek en compassie.

Als theosofen hebben we de plicht om de theo sophia of de universele wijsheid te omvatten door de waarheid over onszelf en de ons omringende wereld te zoeken. Hoe zou dit mogelijk kunnen zijn zonder mededogen?

Wij verkeren niet in uitzichtloze situaties zoals de vluchtelingen in Afrika en we zouden onszelf moeten afvragen wat voor excuus we hebben om NIET de ethiek van compassie in praktijk te brengen.

Ik geloof dat we mededogen moeten opbrengen voor de slapende mensheid die onwetend is over haar lot en voor de natuur die lijdt door toedoen van miljoenen mensen die de aarde bevolken zonder ten volle de uiteindelijke consequenties van hun daden in te zien.

Vertaling: Sabine van Osta

Het is in ons werkelijke Zelf
dat wij de ander zullen ontdekken.

Danielle Audoin